

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

της 4ης Οκτωβρίου 2001 *

Στην υπόθεση C-517/99,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Bundespatentgericht (Γερμανία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο διαδικασίας που κινήθηκε από την

Merz & Krell GmbH & Co.,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 1989, L 40, σ. 1),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, C. Gulmann, M. Wathelet και B. Σκουρή, προέδρους τμήματος, J.-P. Puissochet, P. Jann, L. Sevón, R. Schintgen, τις F. Macken (εισηγήτρια) και N. Colneric και τον C. W. A. Timmermans, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

γενικός εισαγγελέας: D. Ruíz-Jarabo Colomer
γροαμματέας: R. Grass

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον W.-D. Plessing και την B. Muttelsee-Schön,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από την G. Amodeo, επικουρούμενη από τον D. Alexander, barrister,
- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την K. Banks, επικουρούμενη από τους I. Brinker και W. Berg, δικηγόρους,

έχοντας υπόψη την έκθεση του εισηγητή δικαστή,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 18ης Ιανουαρίου 2001,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- ¹ Με διάταξη της 20ής Οκτωβρίου 1999, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 31 Δεκεμβρίου 1999, το Bundespatentgericht υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, ένα προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 1989, L 40, σ. 1, στο εξής: οδηγία).
- ² Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο προσφυγής που άσκησε η Merz & Krell GmbH & Co. (στο εξής: Merz & Krell) κατά της αργήσεως του Deutsches Patent- und Markenamt (γερμανικό γραφείο ευρεσιτεχνίας και σημάτων) να καταχωρίσει το λεκτικό σήμα Bravo ως σήμα για όργανα γραφής.

Το νομικό πλαίσιο

- ³ Σκοπός της οδηγίας είναι, κατά την πρώτη αιτιολογική σκέψη της, η προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων, προκειμένου να καταργηθούν οι υφιστάμενες διαφορές, οι οποίες δύνανται να παρεμποδίσουν την ελεύθερη κυκλοφορία των προϊόντων και την ελεύθερη παροχή των υπηρεσιών και να νοθεύσουν τους όρους του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς. Κατά την τρίτη αιτιολογική σκέψη της, η οδηγία δεν σκοπεί στην πλήρη προσέγγιση των εν λόγω νομοθεσιών.

- 4 Το άρθρο 2 της οδηγίας περιλαμβάνει έναν κατάλογο των σημείων από τα οποία είναι δυνατό να συνίσταται ένα σήμα. Ορίζει τα εξής:

«Το σήμα μπορεί να συνίσταται από οποιαδήποτε σημεία επιδεχόμενα γραφικής παράστασης, ιδίως δε από λέξεις, συμπεριλαμβανομένου του ονόματος προσώπων, από εικόνες, γράμματα, αριθμούς, το σχήμα του προϊόντος ή της συσκευασίας του, εφόσον τα σημεία αυτά μπορούν από τη φύση τους να διακρίνουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μας επιχείρησης από τα αντίστοιχα άλλων επιχειρήσεων.»

- 5 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«Δεν καταχωρίζονται ή, εάν έχουν καταχωρισθεί, είναι δυνατόν να κηρυχθούν άκυρα:

- α) τα σημεία από τα οποία δεν δύναται να συνίσταται ένα σήμα,
- β) τα σήματα που στερούνται διακριτικού χαρακτήρα,
- γ) τα σήματα που συνίστανται αποκλειστικά από σημεία ή ενδείξεις που μπορούν να χρησιμεύσουν στο εμπόριο, προς δήλωση του είδους, της ποιότητας, της ποσότητας, του προορισμού, της αξίας, της γεωγραφικής προέλευσης ή του χρόνου παραγωγής του προϊόντος ή της παροχής της υπηρεσίας ή άλλων χαρακτηριστικών του προϊόντος ή της υπηρεσίας,

δ) τα σήματα που συνίστανται αποκλειστικά από σημεία ή ενδείξεις τα οποία έχουν καταστεί συνήθη στην καθημερινή γλώσσα ή στη θεμιτή και πάγια πρακτική του εμπορίου,

[...]».

6 Πρέπει να τονιστεί ότι μόνον το δανικό και το σουηδικό κείμενο της παραγράφου 1, στοιχείο δ', της διατάξεως αυτής περιλαμβάνουν αναφορά στα σημεία και τις ενδείξεις που κατέστησαν συνήθη στην καθημερινή γλώσσα ή στη θεμιτή και πάγια πρακτική του εμπορίου «για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες» («for varen eller tjenesteydelsen» στη δανική και «für varan eller tjänsten» στη σουηδική).

7 Το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Ένα σήμα γίνεται δεκτό προς καταχώριση ή δεν κηρύσσεται άκυρο κατ' εφαρμογή της παραγράφου 1, στοιχεία β', γ' ή δ' εφόσον, πριν από την ημερομηνία της αίτησης καταχώρισης και μετά από τη χρήση που του έχει γίνει, απέκτησε διακριτικό χαρακτήρα. Τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να προβλέπουν ότι η παρούσα διάταξη εφαρμόζεται επίσης εφόσον ο διακριτικός χαρακτήρας αποκτήθηκε μετά την αίτηση καταχώρισης ή μετά την καταχώριση.»

8 Ο Gesetz über den Schutz von Marken und sonstigen Kennzeichnungen, της 25ης Οκτωβρίου 1994 (γερμανικός νόμος περί προστασίας των σημάτων και λοιπών διακριτικών σημείων, BGBl. 1994 I, σ. 3082, στο εξής: Markengesetz), που τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1995, μετέφερε την οδηγία στο γερμανικό δίκαιο.

- 9 Κατά το άρθρο 8, παράγραφος 2, σημείο 3, του Markengesetz δεν καταχωρίζονται τα σήματα «που συνίστανται αποκλειστικά από σημεία ή ενδείξεις που έχουν καταστεί συνήθη στην καθημερινή γλώσσα ή στη θεμιτή και πάγια πρακτική του εμπορίου προς δήλωση των προϊόντων ή των υπηρεσιών».

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 10 Η Merz & Krell κατέθεσε αίτηση καταχώρισεως του λεκτικού σήματος Bravo για «όργανα γραφής». Το Deutsches Patent- und Markenamt (γερμανικό γραφείο ευρεσιτεχνίας και σημάτων) απέρριψε την αίτηση αυτή για τον λόγο ότι η λέξη «Bravo» είναι, για τους οικείους συναλλακτικούς κύκλους, απλό επιφώνημα επιδοκμασίας. Οι κύκλοι αυτοί θεωρούν το λεκτικό σήμα Bravo, του οποίου ζητήθηκε η καταχώριση, απλώς ως εγκωμιαστική έκφραση και διαφημιστικό σύνθημα που στερούνται παντελώς διακριτικού χαρακτήρα, οπότε το σήμα αυτό δεν μπορεί να τύχει προστασίας.
- 11 Επιληφθέν της προσφυγής που άσκησε η Merz & Krell κατά της εν λόγω απορριπτικής αποφάσεως, το Bundespatentgericht έκρινε ότι το βάσιμο της αρνήσεως καταχώρισεως που αντιτάχθηκε στην προσφεύγουσα πρέπει να εκτιμηθεί ενόψει του άρθρου 8, παράγραφος 2, σημείο 3, του Markengesetz.
- 12 Το Bundespatentgericht τονίζει ότι, σε πολλές ευρωπαϊκές γλώσσες, η λέξη Bravo έχει την ίδια σημασία της εκδηλώσεως επιδοκμασίας υπό την έννοια «καλά» ή «ωραία». Διαπιστώνει επίσης ότι η λέξη αυτή, στη Γερμανία και σε πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες, χρησιμοποιείται πράγματι στη διαφήμιση ως εκδήλωση επιδοκμασίας με σχέση με διάφορα προϊόντα και υπηρεσίες. Αναφέρει πάντως ότι δεν μπόρεσε να διαπιστώσει χρήση της λέξεως αυτής σχετιζόμενη με όργανα γραφής.

- 13 Το Bundespatentgericht διαπιστώνει ότι, κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας, αρκεί, για την άρνηση καταχωρίσεως του λεκτικού σήματος Bravo, ότι η λέξη Bravo κατέστη συνήθης στην καθημερινή γλώσσα ή στη θεμιτή και πάγια πρακτική του εμπορίου, ακόμη και αν δεν περιγράφει συγκεκριμένα τα οικεία προϊόντα.
- 14 Το αιτούν δικαστήριο τονίζει πάντως ότι, κατά τη γραμματική ερμηνεία του άρθρου 8, παράγραφος 2, σημείο 3, του Markengesetz, η άρνηση καταχωρίσεως σήματος που στηρίζεται στη διάταξη αυτή προϋποθέτει ότι η λέξη της οποίας ζητήθηκε η καταχώριση κατέστη συνήθης προς δήλωση των προϊόντων ή των υπηρεσιών σε σχέση με τα οποία ζητείται η καταχώρισή της.
- 15 Εξάλλου, από το γράμμα του άρθρου 8, παράγραφος 2, σημείο 3, του Markengesetz δεν προκύπτει αν αρκεί μια γενική σχέση με τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που αφορά το σήμα αυτό για την άρνηση καταχωρίσεως του βάσει της ως άνω διατάξεως ή αν απαιτείται ειδική σχέση με τα εν λόγω προϊόντα ή υπηρεσίες.
- 16 Επειδή έκρινε ότι το άρθρο 3, παράγραφος 2, σημείο 3, του Markengesetz πρέπει να ερμηνευθεί σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας, της οποίας εξασφαλίζει τη μεταφορά στο γερμανικό δίκαιο, το Bundespatentgericht αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Πρέπει το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων, να ερμηνευθεί, αντίθετα προς το γράμμα του, κατά τρόπο στενό, ήτοι υπό την έννοια ότι απαγορεύεται η καταχώριση μόνον εκείνων των σημείων ή ενδείξεων που περιγράφουν άμεσα τα συγκεκριμένα προϊόντα ή τις υπηρεσίες σε σχέση με τα οποία ζητείται η καταχώριση σήματος ή τις ουσιώδεις ιδιότητες ή τα ουσιώδη χαρακτηριστικά αυτών των προϊόντων ή υπηρεσιών; Ή πρέπει να ερμηνευθεί η διάταξη αυτή υπό την έννοια ότι αποκλείεται η καταχώριση

ως σημάτων όχι μόνον των “ελεύθερων σημείων” και των κοινών ονομασιών, αλλά επίσης των σημείων ή των ενδείξεων εκείνων που έχουν καταστεί συνήθη στην καθημερινή γλώσσα ή στη θεμιτή και πάγια πρακτική του εμπορίου του οικείου ή συγκρίσιμου τομέα, ως διαφημιστικά συνθήματα, ενδείξεις ποιότητας, προτροπές αγοράς κ.λπ., χωρίς να περιγράφουν άμεσα συγκεκριμένες ιδιότητες των προϊόντων ή των υπηρεσιών σε σχέση με τα οποία ζητείται η καταχώριση σήματος;»

Επί του πρώτου σκέλους του ερωτήματος

- 17 Με το πρώτο σκέλος του ερωτήματός του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ’ ουσίαν, αν το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ’ της οδηγίας πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν απαγορεύει την καταχώριση σήματος παρά μόνον εάν τα σημεία ή οι ενδείξεις από τα οποία συνίσταται αποκλειστικά το σήμα αυτό έχουν καταστεί συνήθη στην καθημερινή γλώσσα ή τη θεμιτή και πάγια πρακτική του εμπορίου προς δήλωση των προϊόντων ή υπηρεσιών σε σχέση με τα οποία ζητείται η καταχώριση του εν λόγω σήματος.
- 18 Η Γερμανική Κυβέρνηση και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, καθώς και η Επιτροπή, ισχυρίζονται ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ’ της οδηγίας πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν γίνονται δεκτά προς καταχώριση τα σημεία ή οι ενδείξεις που, στην καθημερινή γλώσσα ή τη θεμιτή και πάγια πρακτική του εμπορίου, κατέστησαν συνήθη προς δήλωση των προϊόντων ή των υπηρεσιών του είδους αυτών σε σχέση με τα οποία ζητήθηκε η καταχώριση του σήματος.
- 19 Η Γερμανική Κυβέρνηση υποστηρίζει επίσης ότι, αν γινόταν δεκτή ευρύτερη ερμηνεία της διατάξεως αυτής, θα περιόριζε κατά τον τρόπο αυτό, χωρίς να υπάρχει ανάγκη, τον αριθμό των σημείων ή ενδείξεων που διαφορετικά θα ήσαν διαθέσιμα προς καταχώριση.

- 20 Πρέπει να τονιστεί ότι σκοπός της οδηγίας είναι, όπως προκύπτει από την πρώτη και την έβδομη αιτιολογική σκέψη της, να εξαρτώνται από τους ίδιους όρους σε όλα τα κράτη μέλη η απόκτηση και η διατήρηση του δικαιώματος επί του κατατεθέντος σήματος, προκειμένου να καταργηθούν οι διαφορές στις νομοθεσίες των κρατών μελών οι οποίες δύνανται να παρεμποδίσουν την ελεύθερη κυκλοφορία των προϊόντων και την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών και να νοθεύσουν τους όρους ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς.
- 21 Το δικαίωμα επί του σήματος αποτελεί, πράγματι, ουσιώδες στοιχείο του συστήματος ανόθευτου ανταγωνισμού που σκοπεύει να εγκαθιδρύσει η Συνθήκη. Στο πλαίσιο αυτού του συστήματος, οι επιχειρήσεις πρέπει να είναι σε θέση να προσελκύουν την πελατεία με την ποιότητα των προϊόντων τους ή των υπηρεσιών τους, πράγμα που είναι δυνατό μόνο χάρη στην ύπαρξη διακριτικών γνωρισμάτων που εξατομικεύουν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες αυτές (βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 1997, C-349/95, Loendersloot, Συλλογή 1997, σ. I-6227, σκέψη 22).
- 22 Στην προοπτική αυτή, η βασική λειτουργία του σήματος είναι να εγγυάται στον καταναλωτή ή τον τελικό χρήστη την ταυτότητα καταγωγής του φέροντος το σήμα προϊόντος ή υπηρεσίας, αφού του δίνει τη δυνατότητα να διακρίνει, χωρίς κίνδυνο συγχύσεως, το εν λόγω προϊόν ή την εν λόγω υπηρεσία από αυτά που έχουν άλλη προέλευση (βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση της 29ης Σεπτεμβρίου 1998, C-39/97, Canon, Συλλογή 1998, σ. I-5507, σκέψη 28).
- 23 Ο κοινοτικός νομοθέτης κατοχύρωσε τη βασική αυτή λειτουργία του σήματος ορίζοντας, στο άρθρο 2 της οδηγίας, ότι τα σημεία που επιδέχονται γραφική παράσταση μπορούν να αποτελέσουν σήμα μόνον υπό την προϋπόθεση ότι μπορούν από τη φύση τους να διακρίνουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μιας επιχειρήσεως από τα αντίστοιχα άλλων επιχειρήσεων.
- 24 Υπό τις συνθήκες αυτές, τα σήματα ή οι ενδείξεις που είναι ακατάλληλα να εκπληρώσουν τη βασική λειτουργία του σήματος δεν μπορούν να τύχουν της προστασίας που παρέχει η καταχώριση. Όπως προκύπτει από τη δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, ο σκοπός της προστασίας που παρέχει το καταχωρισμένο σήμα είναι ιδίως η διασφάλιση της αρχικής λειτουργίας του εν λόγω σήματος.

- 25 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας πρέπει να ερμηνευθεί υπό το φως των σκέψεων αυτών.
- 26 Πρέπει να τονιστεί ότι, κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας, δεν καταχωρίζονται τα σήματα που συνίστανται αποκλειστικά από σημεία ή ενδείξεις τα οποία έχουν καταστεί συνήθη στην καθημερινή γλώσσα ή στη θεμιτή και πάγια πρακτική του εμπορίου.
- 27 Βεβαίως, σε αντιδιαστολή προς το άρθρο 8, παράγραφος 2, σημείο 3, του Markengesetz, που αφορά τα σήματα που συνίστανται αποκλειστικά από σημεία ή ενδείξεις τα οποία έχουν καταστεί συνήθη στην καθημερινή γλώσσα ή στην πρακτική του εμπορίου «προς δήλωση των προϊόντων ή υπηρεσιών», το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας δεν περιλαμβάνει τη διευκρίνιση αυτή. Δεν μπορεί πάντως να συναχθεί το συμπέρασμα ότι, για την εκτίμηση του βασιμίου μιας αιτήσεως καταχώρισεως σήματος δεν χρειάζεται να ληφθεί υπόψη η σχέση μεταξύ των σημείων ή των ενδείξεων που συνιστούν το σήμα και των προϊόντων ή των υπηρεσιών που αφορά το σήμα αυτό.
- 28 Πράγματι, το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας αποσκοπεί να εμποδίσει την καταχώριση σημείων ή ενδείξεων που είναι ακατάλληλα να διακρίνουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες επιχειρήσεως από τα αντίστοιχα άλλων επιχειρήσεων και δεν πληρούν, επομένως, την προϋπόθεση που θέτει το άρθρο 2 της οδηγίας.
- 29 Προκειμένου όμως να καθοριστεί αν δεδομένα σημεία ή ενδείξεις έχουν διακριτικό χαρακτήρα, δεν μπορεί να μη ληφθούν υπόψη τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες στη διάκριση των οποίων αποσκοπούν.
- 30 Η διαπίστωση αυτή επιρρωννύεται από το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας. Πράγματι, όπως έκρινε το Δικαστήριο στη σκέψη 44 της αποφάσεως της 4ης Μαΐου 1999, C-108/97 και C-109/97, Windsurfing Chiemsee (Συλλογή 1999, σ. I-2779), ένα

σημείο μπορεί να αποκτήσει με τη χρήση που του έχει γίνει διακριτικό χαρακτήρα που αποτελεί την προϋπόθεση της καταχώρισέως του δυνάμει της διατάξεως αυτής. Η δυνατότητα όμως διαφοροποιήσεως που απορρέει από τη χρήση ενός σημείου δεν μπορεί να διαπιστωθεί παρά σε σχέση με τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τα οποία χρησιμοποιείται.

- 31 Επομένως, το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας έχει την έννοια ότι δεν απαγορεύει την καταχώριση σήματος παρά μόνον όταν τα σημεία ή οι ενδείξεις από τα οποία συνίσταται αποκλειστικά το σήμα έχουν καταστεί συνήθη στην καθημερινή γλώσσα ή στη θεμιτή και πάγια πρακτική του εμπορίου προς δήλωση των προϊόντων ή των υπηρεσιών για τα οποία ζητείται η καταχώριση του σήματος αυτού.

Επί του δευτέρου σκέλους του ερωτήματος

- 32 Με το δεύτερο σκέλος του ερωτήματός του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας αποκλείει την καταχώριση σήματος μόνον όταν τα σημεία ή οι ενδείξεις από τα οποία συνίσταται αποκλειστικά το σήμα περιγράφουν τις ιδιότητες ή τα χαρακτηριστικά των προϊόντων και των υπηρεσιών σε σχέση με τα οποία ζητείται η καταχώριση του σήματος ή και όταν τα εν λόγω σημεία ή ενδείξεις αποτελούν διαφημιστικά συνθήματα, ενδείξεις ποιότητας ή προτροπές αγοράς, χωρίς να περιγράφουν τις συγκεκριμένες ιδιότητες ή χαρακτηριστικά των εν λόγω προϊόντων και υπηρεσιών.
- 33 Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου υποστηρίζει ότι τα σήματα μπορούν να εμπίπτουν στο άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας ακόμη και αν τα σημεία ή οι ενδείξεις που τα αποτελούν δεν περιγράφουν άμεσα τα επίμαχα προϊόντα ή υπηρεσίες, αλλά συνδέονται γενικά με τα εν λόγω προϊόντα ή υπηρεσίες.

- 34 Η Επιτροπή ισχυρίζεται επίσης ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας δεν θέτει ως προϋπόθεση εφαρμογής του ότι τα σημεία ή οι ενδείξεις από τα οποία αποτελείται ένα σήμα περιγράφουν άμεσα τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες σε σχέση με τα οποία ζητείται η καταχώριση του εν λόγω σήματος. Θεωρεί ότι η διατάξη αυτή απαγορεύει την καταχώριση των σημείων ή ενδείξεων που δηλώνουν, ως ελεύθερα σημεία ή κοινές ονομασίες, τα οικεία προϊόντα και τις υπηρεσίες ή που, χωρίς να δηλώνουν τα εν λόγω προϊόντα και υπηρεσίες, αποκτούν συνήθως ειδική πρόσθετη έννοια.
- 35 Πρέπει να τονιστεί εκ προοιμίου ότι, καίτοι υφίσταται προφανής επικάλυψη των αντιστοιχών πεδίων εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', και του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας, ο αποκλεισμός της καταχώρισης των σημάτων που αφορά η τελευταία διάταξη δεν στηρίζεται στην περιγραφική φύση των σημάτων αυτών, αλλά στη χρήση που επικρατεί στους εμπορικούς κύκλους οι οποίοι ασχολούνται με το εμπόριο των προϊόντων και των υπηρεσιών σε σχέση με τα οποία ζητείται η καταχώριση των εν λόγω σημάτων.
- 36 Επομένως, για να δοθεί πρακτική αποτελεσματικότητα στο άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας, παρέλκει ο περιορισμός του περιεχομένου της διατάξεως αυτής, της οποίας η ερμηνεία ζητείται από το Δικαστήριο, μόνο στα σήματα τα οποία περιγράφουν τις ιδιότητες ή τα χαρακτηριστικά των προϊόντων και των υπηρεσιών που αφορούν.
- 37 Συναφώς, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι σημεία ή ενδείξεις που συνθέτουν ένα σήμα και έχουν καταστεί συνήθη στην καθημερινή γλώσσα ή στη θεμιτή και πάγια πρακτική του εμπορίου προς δήλωση των προϊόντων ή των υπηρεσιών που αφορά το σήμα αυτό δεν είναι κατάλληλα να διακρίνουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μιας επιχείρησης από αυτά άλλων επιχειρήσεων και δεν πληρούν, κατά συνέπεια, τη βασική λειτουργία του σήματος, εκτός αν η χρήση των εν λόγω σημείων ή ενδείξεων τους παρέσχε τη δυνατότητα να αποκτήσουν διακριτικό χαρακτήρα ο οποίος μπορεί να αναγνωριστεί κατ' εφαρμογήν του άρθρου 3, παράγραφος 3, της οδηγίας.

- 38 Στην περίπτωση αυτή, δεν είναι, επομένως, ανάγκη να εξετασθεί αν τα οικεία σημεία ή ενδείξεις αποτελούν περιγραφές των ιδιοτήτων ή χαρακτηριστικών των εν λόγω προϊόντων ή υπηρεσιών.
- 39 Έπεται επίσης ότι, στην περίπτωση κατά την οποία τα οικεία σημεία ή οι ενδείξεις κατέστησαν συνήθη στην καθημερινή γλώσσα ή στη θεμιτή και πάγια πρακτική του εμπορίου προς δήλωση των προϊόντων ή των υπηρεσιών που αφορά το σήμα, δεν έχει σημασία αν χρησιμοποιούνται ως διαφημιστικά συνθήματα, ενδείξεις ποιότητας ή προτροπές αγοράς των εν λόγω προϊόντων και υπηρεσιών.
- 40 Πάντως, η καταχώριση σήματος το οποίο συνίσταται από σημεία ή ενδείξεις που χρησιμοποιούνται άλλωστε ως διαφημιστικά συνθήματα, ενδείξεις ποιότητας ή προτροπές αγοράς των προϊόντων και των υπηρεσιών που αφορά το σήμα αυτό δεν αποκλείεται, αφεαυτής, λόγω της χρήσεως αυτής. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να καθορίζει σε κάθε περίπτωση αν τα εν λόγω σημεία ή ενδείξεις κατέστησαν συνήθη στην καθημερινή γλώσσα ή στη θεμιτή και πάγια πρακτική του εμπορίου προς δήλωση των προϊόντων ή των υπηρεσιών που αφορά το σήμα αυτό.
- 41 Επομένως, το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας έχει την έννοια ότι εξαιτά την άρνηση καταχωρίσεως σήματος μόνον από την προϋπόθεση ότι τα σημεία ή οι ενδείξεις από τα οποία συνίσταται αποκλειστικά το σήμα αυτό κατέστησαν συνήθη στην καθημερινή γλώσσα ή στη θεμιτή και πάγια πρακτική του εμπορίου προς δήλωση των προϊόντων ή των υπηρεσιών σε σχέση με τα οποία ζητείται η καταχώριση του εν λόγω σήματος. Δεν ασκεί επιρροή, στο πλαίσιο της εφαρμογής της διατάξεως αυτής, το αν τα επίμαχα σημεία ή οι ενδείξεις περιγράφουν ή όχι τις ιδιότητες ή τα χαρακτηριστικά των εν λόγω προϊόντων ή υπηρεσιών.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 42 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Γερμανική Κυβέρνηση και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου καθώς και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με διάταξη της 20ής Οκτωβρίου 1999 το Bundespatentgericht, αποφαινεται:

Το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων, έχει την έννοια ότι δεν απαγορεύει την καταχώριση σήματος παρά μόνον όταν τα σημεία ή οι ενδείξεις από τα οποία συνίσταται αποκλειστικά το σήμα αυτό έχουν καταστεί συνήθη στην καθημερινή γλώσσα ή στη θεμιτή και πάγια πρακτική του εμπορίου προς δήλωση των προϊόντων ή των υπηρεσιών για τα οποία ζητείται η καταχώριση του σήματος αυτού.

Το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας έχει την έννοια ότι εξαιτά την άρνηση καταχωρίσεως σήματος μόνον από την προϋπόθεση ότι τα σημεία ή οι ενδείξεις από τα οποία συνίσταται αποκλειστικά το σήμα αυτό κατέστησαν συνήθη στην καθημερινή γλώσσα ή στη θεμιτή και πάγια πρακτική του εμπορίου προς δήλωση των προϊόντων ή των υπηρεσιών σε σχέση με τα οποία ζητείται η καταχώριση του εν λόγω σήματος. Δεν ασκεί επιρροή, στο πλαίσιο της εφαρμογής της διατάξεως αυτής, το αν τα επίμαχα σημεία ή οι ενδείξεις περιγράφουν ή όχι τις ιδιότητες ή τα χαρακτηριστικά των εν λόγω προϊόντων και των υπηρεσιών.

Rodríguez Iglesias

Gulmann

Wathelet

Σκουρής

Puissochet

Jann

Sevón

Schintgen

Macken

Colneric

Timmermans

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 4 Οκτωβρίου 2001.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias